

Umhverfis-, orku- og loftslagsráðuneytið
Samráðsgátt

SRSS

Reykjavík 8. mars 2024

Efni: Umsögn RARIK um frumvarp til breytinga á raforkulögum (raforkuviðskipti), mál nr. S-61/2024

Vísað er til máls nr. S-64/2024 á Samráðsgátt er varðar áform um breytingu á raforkulögum. RARIK þakkar tækifæri til að koma athugasemdum á framfæri.

Það frumvarp sem hér er til umsagnar mælir fyrir um tilteknar háttarnisreglur í raforkuviðskiptum. Af greinagerð frumvarpsins að dæma er tekið mið af ákvæðum úr REMIT reglugerð Evrópuþingsins og ráðsins nr. 1227/2011, hér eftir *REMIT reglugerðin*. Megintilgangur þeirrar reglugerðar að tryggja heildarvirkni, gagnsæi og stöðugleika heildsölumarkaðar raforku. Í greinagerð með frumvarpinu kemur jafnframt fram að REMIT reglugerðinni sé ætlað að styðja við opna og sanngjarna samkeppni á evrópskum heildsölumörkuðum fyrir orku og orkuafurðir og gæta þannig hagsmuna neytenda og fyrirtækja. RARIK telur mikilvægt að regluverk raforkumála á Íslandi tryggi sanngjarni í samkeppni, gagnsæi og hagsmuni neytenda, heimila og fyrirtækja, bæði í heildsölu og smásölu.

RARIK vill koma eftirfarandi athugasemdum á framfæri.

I. Endurhugsa þarf gjalddöku til að standa undir raforkueftirliti

Frumvarpið leggur til þónokkra útvíkkun á hlutverki raforkueftirlits Orkustofnunar. Í því samhengi vill RARIK koma því á framfæri að í dag eru það einungis sérleyfisfyrirtæki, þ.e. dreifiveitur og flutningsfyrirtæki sem standa undir kostnaði vegna eftirlitsins, sbr. 31. gr. raforkulaga.

Þegar eftirlitið sneri að mestu leiti að fjárhagslegu eftirliti með sérleyfisfyrirtækjum var þetta ekki óeðlilegt fyrirkomulag. RARIK telur hins vegar fullkomlega óeðlilegt að eingöngu sérleyfisfyrirtæki standi undir raforkueftirlitinu eins og því er háttað í dag, og sérstaklega m.t.t. þess frumvarps sem hér er til umfjöllunar.

II. Heildsöluorkuafurð er lykilhugtak og þarf að skilgreina nánar

Í fyrstu grein frumvarpsins eru lagðar til skýringar á lykilhugtökum sem síðan er vísað til í frumvarpinu. Það hugtak sem skiptir höfuðmáli, og er grunnstoð fyrir það sem á eftir kemur, er hugtakið *heildsöluorkuafurð*. Það er skilgreint með eftirfarandi hætti í frumvarpinu:

Heildsöluorkuafurð: Samningar um afhendingu raforku, afleiður sem tengjast raforku, samningar um flutning á raforku og afleiður sem tengjast flutningi á raforku

Að mati RARIK er þessi skilgreining *ekki fullnægjandi*, og bara að hluta til í samræmi við REMIT reglugerðina.

Í 4.tl. 2.gr.¹ [REMIT reglugerðarinnar](#) er hugtakið heildsöluorkuafurð (á ensku *wholesale energy products*) skilgreint. Í þeirri skilgreiningu kemur fram að *ekki* sé um að ræða samning til endanotenda, nema notkun fari yfir *viðmið um 600 GWst* á ársgrundvelli, sjá einnig í undirmálgrein. Þetta vantar í skilgreiningu frumvarpsins á *heildsöluorkuafurð*.

Framangreint viðmið er lykilatriði þegar kemur að því að uppfylla markmið REMIT reglugerðarinnar og tryggja að eftirlitsaðili hafi nægilega innsýn inn í markaðsstarfsemi, m.a. til að greina mynstur sem gætu bent til markaðsmisnotkunar og misnotkun á innherja upplýsingum, og þar með tryggja gegnsæi og heilindi raforkumarkaðarins.

III. Tengist þetta stórnotendaskilgreiningu í núverandi raforkulögum?

Það má velta fyrir sér hvort stórnotendaskilgreiningin, sbr. 19. tl. 3. gr. raforkulaga, gæti verið viðmið um það hvað telst heildsöluorkuafurð hjá endanotenda, sem þ.a.l. er tilkynningaskyld til raforkueftirlits Orkustofnunar. RARIK telur svo ekki vera og þá sérstaklega vegna þess að sú skilgreining miðar við töluvert minna raforkumagn en gert er í REMIT reglugerðinni.

RARIK hefur áður² komið inn á ósanngirni er varðar stórnotendaskilgreiningu í raforkulögum. Sú skilgreining samkvæmt orðanna hljóðan raforkulaga lítur þó *einungis* að því að skilgreina hvers konar notendur m.t.t. raforkumagns mega *tengjast flutningskerfinu beint*. *Ekki* hverjir mega kaupa raforku á heildsölumarkaði, enda er ekkert í raforkulögum sem bannar minni raforkunotendum (endanotendum) að kaupa raforku beint af framleiðanda til eigin nota. Skilgreining REMIT á heildsöluorkuafurð gerir það hins vegar og setur viðmiðið við 600 GWst.

Gjaldskrá flutningskerfisins byggir á framangreindri stórnotendaskilgreiningu raforkulaga, sem er 80 GWst á ársgrundvelli. Því til viðbótar hefur viðkomandi endanotandi 3 ár til að ná þessu viðmiði, sem þýðir að hægt er að nota minni raforku en 80 GWst á ári, en njóta samt töluvert hagstæðari kjara hjá flutningsfyrirtækinu í allt að 3 ár.

Í stuttu máli er þetta þannig að notandi sem er ekki dreifiveita fær 50% afslátt af flutningsgjöldum (sem eru tæpar 100 m.kr. miðað við 80 GWst notkun) hafi hann hug á að ná þessu viðmiði. Eins og kerfið er byggt upp, er þetta ekki heldur í boði alls staðar á landinu, nema þá að flutningsfyrirtækið endurskipti

¹ (4) 'wholesale energy products' means the following contracts and derivatives, irrespective of where and how they are traded:

- a. contracts for the supply of electricity or natural gas where delivery is in the Union;
- b. derivatives relating to electricity or natural gas produced, traded or delivered in the Union;
- c. contracts relating to the transportation of electricity or natural gas in the Union;
- d. derivatives relating to the transportation of electricity or natural gas in the Union.

Contracts for the supply and distribution of electricity or natural gas for the use of final customers are not wholesale energy products. However, contracts for the supply and distribution of electricity or natural gas to final customers with a consumption capacity greater than the threshold set out in the second paragraph of **point (5)** shall be treated as wholesale energy products;

(5) 'consumption capacity' means the consumption of a final customer of either electricity or natural gas at full use of that customer's production capacity. It comprises all consumption by that customer as a single economic entity, in so far as consumption takes place on markets with interrelated wholesale prices.

For the purposes of this definition, consumption at individual plants under the control of a single economic entity that have a consumption capacity of less than **600 GWh** per year shall not be taken into account in so far as those plants do not exert a joint influence on wholesale energy market prices due to their being located in different relevant geographical markets;

² Sjá einnig V. kafla í [umsögn RARIK](#) um mál [nr. S-13/2024](#), er varðar raforkuöryggi.

eignastofni sínum til tekjumarka, en gjaldskrá flutningskerfisins tekur mið tekjumörkum, sbr. 12. og 12. gr.a. í raforkulögum³.

Þetta skiptir máli vegna þess að flutningsgjöld eru hluti af heildarkjörum aðila á raforkumarkaði. Flutningsgjöld hafa áhrif á hvern einn og einasta raforkunotandi á Íslandi. Þegar þau eru ekki sanngjörn og skilvirk, getur raforkumarkaður ekki heldur orðið það⁴.

Það er þess vegna sem það er mikilvægt að breyta þessu þannig að ekki skipti máli hvar á landinu aðilar tengjast raforkukerfinu, eða nákvæmlega hvoru megin þeir lenda við 80 GWst notkun, gjaldtakan ætti að hafa sanngjarna samfellu.

Með þessu vill RARIK benda á að það er mikilvægt að rugla þessu tvennu ekki saman, annars vegar séríslenskri og óeðlilegri stórnotendaskilgreiningu og hins vegar mikilvægu viðmiði til að ákvarða hvenær kaup endanotanda á raforku falla undir heildsöluorkuafurð sem þá ber að tilkynna til raforkueftirlits til að tryggja innsýn eftirlitsaðilans á heildsölumarkað raforku.

III. Virkir viðskiptavinir

RARIK vill koma því á framfæri að fyrirtækið telur ekki að einstaklingar sem bæði nota raforku og framleiða hana í minna magni inn á kerfið ættu að vera á heildsölumarkaði. Að mati RARIK er mikilvægt að slíkir aðilar séu í samskiptum við sölufyrirtæki sem hefur þá fjárhagslega burði til að gera samning við flutningsfyrirtækið um jöfnunarorku osfrv. Í framtíðinni mætti einnig sjá fyrir sér að *safnarar* („aggregators“ á ensku) gætu tekið þátt í heildsölumarkaði, og þá einstaklingar í gegnum þá.

Eins og frumvarpið er orðað núna, getur þetta misskilist. Það er þess vegna mjög mikilvægt að það sé vel skilgreint hverjir eru markaðsaðilar og þá hvað er heildsöluorkuafurð eins og fram hefur komið.

IV. Það þarf að velja hvaða hópa á að verja fyrir háu raforkuverði eða raforkuskorti

RARIK hefur áður bent á⁵ mikilvægi þess að áður en nokkru öðru er breytt í raforkulögum þurfi að velja hvaða hópur viðskiptavina það er sem þarf að verja fyrir sveiflum á raforkuverði og/eða fyrir raforkuskorti. Staða raforkumála, umræða um raforkuöryggi og raforkuskort bendir til þess að raforkuverð gæti hækkað verulega ef eingöngu markaðslögmál ráða för. RARIK hvetur stjórnvöld eindregið til að til þess að grípa tækifærið og skilgreina fyrst þá aðila sem mikilvægt er að verja. Þetta má útfæra með því að setja verðþak á raforku fyrir ákveðna tegund af notendum líkt og gert var t.a.m. í Þýskalandi, og/eða skilgreina þá notendur sem gætu verið víkjandi komi upp raforkuskortur.

Í þessu samhengi vill RARIK aftur⁶ nefna sérstaklega heimili á köldum svæðum, en hækkun raforkuverðs myndi hafa mikil áhrif á raforkukostnað þeirra. Vissulega er flutningur og dreifing niðurgreidd á köldum svæðum, en raforkuverðið, þ.e. samkeppnisverðið er það ekki og þess vegna þyrfti að huga sérstaklega að þessum svæðum.

³ Tekjumörk flutningskerfisins eru tvískipt. Þau byggja á rekstri og fjármagnskostnaði til dreifiveitna annars vegar og stórnotenda hins vegar. Að stórum hluta er um sameiginlegan kostnað að ræða, en á ákveðnum stöðum á landinu eru fasta fjármunir lagðir til grundvallar tekjumörkum og þ.a.l. gjaldskrá sem þjóna *bara* dreifiveitum. Eðli málsins samkvæmt geta „litlir stórnotendur“ ekki tengst flutningskerfinu beint á þeim stöðum nema að breyta þessari skiptingu í eignastofni til tekjumarka. Eðlilegast væri að gjaldskrá flutningsfyrirtækisins myndi bjóða upp á sanngjarna þrepaskiptingu í gjaldskrá, sem endurspeglar kostnað og tekur mið af jafnræði. Það gerir hún ekki, m.a. vegna galla í raforkulögum.

⁴ Hér er ekki verið að vísa til þess hvort að flutningsgjöld ættu að byggja á punktgjaldskrá og vera að einhverju leiti mismunandi m.t.t. uppbyggingar. Það væri önnur umræða.

⁵ Sjá einnig III. kafla í [umsögn RARIK](#) um mál [nr. S-13/2024](#), er varðar raforkuöryggi.

⁶ Sjá einnig IV. kafla í [umsögn RARIK](#) um mál [nr. S-13/2024](#), er varðar raforkuöryggi.

Að lokum vill RARIK koma því á framfæri að fyrirtækið er boðið og búið til að gera betur grein fyrir þessari umsögn óski stjórnvöld eftir því.

Virðingarfyllst,

f.h. RARIK ehf.

Silja Rán Steinberg Sigurðardóttir, aðstoðarforstjóri